

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.globalaffairs.ru/ukraine_crysis/Diskussii-o-rol-i-Ukrainy-v-mire-17452.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/Est-li-budushchee-u-otechestvennoy-metallurgii-17573.html>.

5. Україна молода. – 2015, 14 січня.

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zbruc.eu/node/27025>.

7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/6/7063886/>

References

1. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: http://gazeta.zn.ua/socium/hronika-zashedshaya-v-hroniku_.html

2. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: http://news.eizvestia.com/news_politics/full/453-putin-proschitalsya-ozhidaya-raskola-mezhdvostokom-i-zapadom-ukrainy.

3. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: http://www.globalaffairs.ru/ukraine_crysis/Diskussii-o-rol-i-Ukrainy-v-mire-17452.

4. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/Est-li-budushchee-u-otechestvennoy-metallurgii-17573.html>.

5. Ukraina moloda. – 2015, 14 sichnya

6. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: <http://zbruc.eu/node/27025>.

7. [Elektronnyi resyrs]. – Rejum dostypu: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/6/7063886/>

Stepyko M. T., Ph.D of Philosophy, professor, Honored Worker of Science and Technology, Chief Researcher, National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kyiv), stepiko.niss.gov.ua

Calls Ukrainian identity in a foreign aggression

The aim of article is to analyse state and trends of becoming common national ukrainian identity in situation of expansion to Ukraine ideology and practices of Russian culture. Problems, options, factors and methods are described, which can help to overcome the crisis of the Ukrainian identity a of certain parts of the country, aims for consolidation of society on the Ukrainian values origin are described. In article are used such methods, as ascension from abstract to specific, hermeneutics, comparative, systematic analysis.

Keywords: political nation, identity of their, crisis Identity, the state ideology, federalism, policy Identity.

Stepyko M. T., доктор философских наук, професор, главный научный сотрудник, Национальный институт стратегических исследований Украины, Киев), stepiko.niss.gov.ua

Вызовы украинской идентичности в условиях внешней агрессии

Целью статьи является анализ проблем, состояния и тенденций становления общенациональной идентичности в условиях экспансии на территорию Украины идеологии и практик "русского мира". Очерчены пути, факторы и механизмы преодоления кризиса украинской идентичности в отдельных регионах страны, определяются направления консолидации общества на основании украинских ценностей. При написании статьи использовались метод восхождения от абстрактного к конкретному, компаративистика, системный анализ, герменевтика и т.д.

Ключевые слова: политическая нация, идентичность, кризис идентичности, государственная идеология, федерализм, политика идентичности.

* * *

УДК 323.173

Васильчук Є. О.

кандидат політичних наук, доцент кафедри історії України та суспільних дисциплін, Черкаський державний технологічний університет (Україна, Черкаси), asd_p_ua@bk.ru

ПОЛІТИКО–ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАГРОЗ І ВИКЛИКІВ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВНОСТІ З БОКУ РОСІЙСЬКИХ ЕКСТРЕМІСТСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Проаналізовано політико-правові загрози і виклики українській державності з боку російських екстремістських об'єднань. Зазначається, що задля досягнення своїх цілей проросійськими екстремістами використовуються диверсійно-підривні та шпигунські методи, спрямовані на ескалацію збройного

насилення і дестабілізацію суспільно-політичної ситуації в Україні. Серед них вагоме місце посідають ведення партизанської війни, розгортання діяльності незаконних воєнізованих та збройних формувань задля перешикування реалізації військових і антитерористичних заходів, що провадяться підрозділами Збройних Сил України, правоохоронних і безпекових органів.

Ключові слова: російський екстремізм, спеціальні служби, Кримінальний кодекс України, шпигунство, диверсії.

Політичний екстремізм як соціально–деструктивне явище характеризується використанням насильницьких форм і методів політичної боротьби, несумісних із нормами права або суспільної моралі. Виступаючи чинником дестабілізації суспільно–політичної ситуації в державі, політичний екстремізм поєднує такі ознаки: ідейно–світоглядна нетерпимість, ідеологічне обґрунтування насильства як допустимого методу політичної боротьби, використання і спроби монополізації права на тлумачення суб'єктами політичного екстремізму ідеологічних доктрин та релігійних учень, культивування харизматичності іміджу лідерів екстремістських рухів тощо.

Діяльність російських екстремістських угруповань фрагментарно висвітлюється у наукових працях і публіцистичних оглядах О. Галкіна, Ю. Коргунюка, В. Лихачова та ін. Разом із тим, у сучасній науці фактично відсутні цілісні наукові праці, присвячені комплексному дослідженню деструктивної діяльності російських екстремістських угруповань, що й визначає актуальність цієї статті.

Метою статті є аналіз політико–правових загроз і викликів українській державності з боку російських екстремістських об'єднань.

Потужний деструктивний вплив, що здійснюється суб'єктами політичного екстремізму на масову, групову й індивідуальну свідомість, зумовлюється схильністю до застосування ними агітаційно–пропагандистських засобів шокуючо–емоційного впливу, безкомпромісністю і фанатичною вірою носіїв екстремістських ідей у правильність власних ідеологічних постулатів та непогіршимість лідерів.

Носіями екстремістської ідеології та практики є окремі політично активні індивіди, соціальні групи, громадські рухи, політичні партії, діяльність яких становить потенційну або реальну загрозу застосування насильницьких, руйнівних дій щодо окремих громадян, органів державної влади й управління, суспільства в цілому або їх шантажування з метою ухвалення рішень та вчинення дій в інтересах екстремістських сил.

Сучасна практика суб'єктів політичного екстремізму відзначається схильністю до вчинення насильницьких кримінально караних діянь, які скеровуються на знищення або залякування політичних опонентів. Це супроводжується силовими заходами, що передбачають руйнування або блокування діяльності політичних структур, які стають на заваді для досягнення суб'єктами екстремістської діяльності своїх цілей, і поєднуються зі спробами знищення їхньої ресурсної бази.

Характерною ознакою екстремістської діяльності є її спрямованість на екзальтацію соціальної протестності й опозиційних настроїв серед населення. Агітаційно–пропагандистська діяльність її суб'єктів зосереджується на наявних у суспільстві проблемах для ескалації суспільно–політичної напруженості в державі. Політичні акції екстремістського спрямування

набувають символічного значення, з урахуванням спекуляцій на ідеях соціальної справедливості, необхідності відновлення порушених прав окремих індивідів, соціальних груп, національних меншин або релігійних громад.

Особлива суспільна небезпечність політичного екстремізму полягає в схильності до застосування його суб'єктами терористичних методів досягнення поставлених цілей. Терористичні акції, ініційовані суб'єктами політичного екстремізму, спрямовуються на послаблення і дезорганізацію діяльності органів державної влади й управління, дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації в державі. Це досягається шляхом здійснення посягань на життя і здоров'я політичних та громадських діячів, захоплення, блокування діяльності, а подекуди й знищення адміністративних установ, скоєння насильницьких актів (погромів, підпалів, вибухів, захоплення заручників тощо) з посяганням на життя, здоров'я і безпеку громадян, які набувають значного резонансу і сприяють нагнітання алармістських настроїв у суспільстві.

Відсторонення від влади В. Януковича та його оточення спричинило ескалацію суспільно-політичної напруженості в Україні в листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. Збурення протестних настроїв, поширення завідомо неправдивої, провокаційної інформації зумовили активізацію діяльності в Донецькій, Луганській та Харківській областях сепаратистських сил. Така діяльність супроводжується масовими заворушеннями, силовими сутичками екстремістськи налаштованих осіб із представниками правоохоронних та безпекових органів, захопленням і блокуванням діяльності адміністративних установ, масштабними втратами серед цивільного населення.

Подальше загострення ситуації в Донецькій та Луганській областях спричинило розгортання діяльності підтримуваних ззовні незаконних воєнізованих формувань і терористичних угруповань, які мають на меті дестабілізувати внутрішньополітичну ситуацію в Україні в інтересах Російської Федерації. Усебічна підтримка цих угруповань із боку російських спеціальних служб та розвідувальних органів створює реальну загрозу основам конституційного ладу і територіальної цілісності України.

Вагому роль у цих процесах відіграють наявні на території України філії російських екстремістських угруповань. Тривалий час здійснюючи свою діяльність напівлегально або нелегально, активісти цих незареєстрованих об'єднань створили ідейно-політичні, організаційні та матеріально-технічні можливості для розгортання партизанської війни в міських умовах за участю найманців і терористичної діяльності задля сприяння реалізації агресивних намірів Російської Федерації щодо України.

Аналіз діянь цих угруповань дозволяє зафіксувати коло загроз і викликів українській державності з боку російських екстремістських угруповань. Серед них найбільш значущими є такі.

Конституцією України проголошено цілісність та недоторканність території України в межах наявного кордону. Через це зміни конституційного ладу й адміністративно-територіального устрою можуть

відбуватися лише на підставі результатів всеукраїнського референдуму [див. 4].

Чинним Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за спроби насильницької зміни засад конституційного ладу і посягання на територіальну цілісність України. Так, ст. 109 КК України передбачено відповідальність за:

– дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змову про вчинення таких дій;

– публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій;

– публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації [5].

Згідно зі ст. 110 КК України діями, що визначаються як посягання на територіальну цілісність та недоторканність України, є:

– умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій;

– ті самі дії, якщо вони вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі;

– ті самі дії, які призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків [5].

На окрему увагу заслуговує ст. 1102 КК України, якою передбачено відповідальність за фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Під фінансуванням дій, передбачених у цій статті, маються на увазі дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення вищезазначених посягань. До них, зокрема, належать:

– фінансування дій, учинених із метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України;

– фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади;

– ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди;

– ті самі дії, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, або якщо вони призвели до інших тяжких наслідків.

Також у цій статті КК України зазначається, що особа, крім керівника організованої групи, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цією статтею, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно заявила про те, що сталося, органу, службова особа якого наділена законом правом повідомляти про підозру, про

відповідну незаконну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню чи запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину.

Фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, визнається вчиненим у великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Крім того, фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, визнається вчиненим в особливо великому розмірі, якщо розмір фінансового або матеріального забезпечення перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Ескалація суспільно-політичного напруження і збройного насильства на території Донецької та Луганської областей супроводжується збуренням протестних настроїв і поширенням завідомо неправдивої, провокаційної інформації серед населення цих регіонів.

Починаючи з березня 2014 р., у великих містах Донецької та Луганської областей (Донецьк, Маріуполь, Краматорськ, Горлівка, Макіївка, Слов'янськ, Луганськ та ін.) відбуваються ініційовані проросійськи налаштованими, екстремістськими політичними силами мітинги і протестні заходи, організатори яких публічно закликають до повалення конституційного ладу в Україні, непокори органам державної влади та місцевого самоврядування, збройного повстання з метою захоплення або привласнення владних повноважень тощо. Ці публічні заклики супроводжуються блокуванням, силовою протидією, а в окремих випадках і захопленням адміністративних установ.

Так, на початку березня 2014 р. учасниками проросійського мітингу на чолі із самопроголошеним “народним губернатором” Донецької області П. Губаревим було захоплено будівлю Донецької обласної державної адміністрації. Серед вимог, оголошених демонстрантами, були визнання Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та чинного на той час голови Донецької обласної державної адміністрації А. Шишацького нелегітимними. Крім того, П. Губаревим було виголошено намір про проведення місцевого референдуму щодо включення Донецької області до складу Російської Федерації та сприяння введенню контингенту російських військ на територію цього регіону [див. 6]. Зазначені дії супроводжувалися демонстративним зриванням і публічним знищенням державної символіки України.

Згодом П. Губарев був затриманий працівниками Служби безпеки України за посягання на територіальну цілісність України; дії, спрямовані на насильницьку зміну або повалення конституційного ладу; захоплення державних будівель і споруд. Упродовж декількох місяців він перебував під арештом у слідчому ізоляторі. На початку квітня 2014 р. проросійськими, екстремістськи налаштованими активістами на

території Донецької області було проголошено утворення “Донецької народної республіки”.

Поряд із цим у ряді міст Донецької області під тиском масових протестних заходів відбулося нелегітимне усунення з посад керівників органів місцевого самоврядування з подальшою їх заміною на “народних мерів”, висунутих проросійськими, екстремістськи налаштованими силами.

Аналогічні процеси відбувалися й на території Луганської області, де в травні 2014 р. було проголошено “Луганську народну республіку” на чолі з В. Болотовим та І. Плотницьким.

За вчинення зазначених дій нормами Кримінального кодексу України так само передбачено кримінальну відповідальність. Зокрема, ст. 294 КК України встановлює відповідальність за організацію масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активну участь у масових заворушеннях.

Згідно зі ст. 295 КК України, кримінальна відповідальність настає за публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою поширення матеріалів такого змісту [5].

Крім того, ст. 338, 341 та 353 КК України передбачають кримінальну відповідальність за публічну наругу над державними символами України, захоплення державних або громадських будівель чи споруд, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи [5].

Серед інших загроз і викликів українській державності з боку російських екстремістських угруповань вагоме місце посідають посягання на безпеку України.

Відповідно до положень Закону України “Про основи національної безпеки України”, такими діями є:

– здійснення окремими особами і групами осіб діяльності, спрямованої на користь інших держав щодо дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в Україні, що провадиться за підтримки та під контролем їхніх спеціальних служб;

– зазіхання на державний суверенітет;

– сприяння діяльності міжнародних терористичних організацій через їх фінансування, безпосередня участь у підготовці та здійсненні терористичних актів;

– незаконне ввезення до України і використання на її території зброї, боєприпасів, вибухових речовин та засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів із метою дестабілізації внутрішньополітичної ситуації, провокування силових сутичок і конфліктів тощо [9].

У ході ескалації суспільно-політичного конфлікту в південно-східних регіонах України проросійськими, екстремістськи налаштованими особами та створеними ними угрупованнями здійснюється діяльність, спрямована проти державного суверенітету і територіальної цілісності України. Істотну роль у цьому

відіграють активісти незареєстрованих філій російських екстремістських угруповань, які діють за вказівками та під контролем представників російських спеціальних служб і розвідувальних органів. Їхня підривна діяльність скеровується на вчинення диверсій на об'єктах соціальної та народногосподарської інфраструктури, збирання і передавання відомостей представникам держави-агресора з метою послаблення обороноздатності України. На окрему увагу заслуговує розгортання проросійськими екстремістами міської партизанської війни, спрямованої на забезпечення силової протидії військовим заходам, що провадяться підрозділами Збройних Сил України, правоохоронних і безпекових органів.

Зазначені діяння передбачають кримінальну відповідальність, визначену нормами Кримінального кодексу України. Так, ст. 111 КК України передбачено відповідальність за державну зраду, якою визнається діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України [5].

За ст. 113 КК України, диверсією визнаються вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також учинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій [5].

Шпигунством, відповідно до ст. 114 КК України, є передавання або збирання з метою передавання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства. А ст. 1141 КК України передбачено кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань у період воєнних дій [5].

Посяганням на безпеку України є створення і функціонування незаконних воєнізованих формувань, організація та забезпечення їхньої участі в масових заворушеннях, провокаціях силових сутичок із правоохоронними органами тощо. Законом України "Про основи національної безпеки України" їхнє існування визначено однією з найбільш серйозних загроз національній безпеці України [9]. Тому ст. 37 Конституції України, законами України "Про політичні партії в Україні" та "Про громадські об'єднання" встановлено, що політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань [4; 8; 10].

Незважаючи на те, що створення і функціонування проросійських незаконних воєнізованих формувань суперечить нормам чинного законодавства України, їхня діяльність тривалий час камуфлювалася під

молодіжні спортивні товариства або військово-патріотичні клуби [див. 2, с. 6; 7].

На сьогодні за безпосередньої ідейної, організаційної, кадрової, матеріально-технічної, фінансової підтримки російських спеціальних служб і розвідувальних органів створені незаконні воєнізовані формування на території Донецької та Луганської областей ("Народне ополчення Донбасу", "Міністерство оборони ДНР", "Міністерство оборони ЛНР"). Координуючи свої дії з групами спеціального призначення Збройних Сил Російської Федерації, що незаконно перебувають на території України, вони зосередили свою діяльність на розгортанні партизанської війни в міських умовах та диверсійно-підривних діях, які призводять до значних втрат серед особового складу Збройних Сил України, правоохоронних і безпекових органів, цивільного населення, а також до масштабних руйнувань об'єктів соціальної та народногосподарської інфраструктури.

Зазначені діяння так само підпадають під репресивно-правовий вплив. Зокрема, ст. 260 Кримінального кодексу України передбачено відповідальність за:

- створення не передбачених законами України воєнізованих формувань або участь у їхній діяльності;
- керівництво цими формуваннями, їх фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки [5].

Кримінальним кодексом України визначено, що воєнізованими є формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну – і в яких проводиться військова, стройова чи фізична підготовка. Натомість під збройними формуваннями слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю [5].

Крім того, ст. 263 КК України передбачено відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами [5].

Серед інших вагомих загроз українській державності з боку проросійських, екстремістські налаштованих осіб та створених ними угруповань є *пропаганда насильства, війни, публічне виправдання терористичної діяльності, скоєння терористичних актів*.

Вище вже наводилися факти закликів представників проросійських сепаратистських угруповань щодо необхідності забезпечення силової протидії органам державної влади й управління України, перешкоджання діяльності посадових осіб та сприяння введенню російських військ на територію України. Також вище неодноразово відзначено, що особлива загроза для України з боку суб'єктів російського екстремізму полягає у використанні ними терористичних методів задля досягнення цілей в інтересах Російської Федерації.

За офіційними даними, за час проведення Антитерористичної операції в південно-східних регіонах України загинуло понад 4 тис. осіб, а поранено понад 10 тис. осіб із числа цивільного населення [див. 1]. Утрати серед особового складу Збройних Сил України, правоохоронних та безпекових органів станом на 22 січня 2015 р. становлять 1595 осіб, із них:

- військовослужбовці Збройних Сил України – 1265 осіб;
- працівники Міністерства внутрішніх справ України – 108 осіб;
- військовослужбовці Національної Гвардії України – 114 осіб;
- працівники Служби безпеки України – 7 осіб;
- військовослужбовці Державної прикордонної служби України – 63 особи;
- представники інших служб – 38 осіб [3].

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за терористичну діяльність. Так, ст. 258 КК України визначено, що терористичний акт – це застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій із тією самою метою.

Крім того, ст. 2581, 2582, 2583, 2584, 2585 КК України встановлено відповідальність за:

- втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства;

- публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою поширення матеріалів із такими закликами;

- створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації;

- вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою;

- фінансування тероризму, тобто дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи, організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації) [5].

Крім того, ст. 436 та 447 КК України в межах кваліфікації злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку встановлюють відповідальність за:

- публічні заклики до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення

таких дій із метою їх розповсюдження або поширення таких матеріалів;

- Вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання найманців із метою використання в збройних конфліктах інших держав або насильницьких діях, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання найманців у військових конфліктах чи діях [5].

Таким чином, діяльність суб'єктів російського екстремізму в Україні має відверто антиправовий характер і спрямовується на зміну насильницьким шляхом засад конституційного ладу, порушення територіальної цілісності та державного суверенітету України в інтересах Російської Федерації.

Задля досягнення своїх цілей проросійськими екстремістами використовуються диверсійно-підривні та шпигунські методи, спрямовані на ескалацію збройного насильства і дестабілізацію суспільно-політичної ситуації в Україні. Серед них вагоме місце посідають ведення партизанської війни, розгортання діяльності незаконних воєнізованих та збройних формувань задля перешкоджання реалізації військових і антитерористичних заходів, що провадяться підрозділами Збройних Сил України, правоохоронних і безпекових органів.

Особливу небезпеку для України становить застосування суб'єктами російського екстремізму терористичних методів для досягнення цілей в інтересах держави-агресора, що супроводжується підготовкою та організацією акцій, спрямованих на залякування населення і досягнення впливу на ухвалення рішень органами державної влади в інтересах екстремістських угруповань тощо. Тому необхідність відпрацювання ефективних механізмів протидії зазначеним виявам набуває неабиякого значення в системі нейтралізації загроз і викликів національній безпеці України. Актуальними на сьогодні лишаються розроблення та впровадження політико-правових і безпекових стратегій у сфері протидії цим деструктивним виявам.

Список використаних джерел

1. За час конфлікту в Донбасі загинули 4356 осіб – ООН [Електронний ресурс] // Офіційний сайт інформаційного порталу ZN,UA. – Режим доступу: http://dt.ua/UKRAINE/za-chas-konfliktu-v-donbasi-zaginuli-4356-osib-oon-157869_.html.
2. Заборин Д. Черные рубашки и свастики во имя спасения русского народа. Интервью с Павлом Губаревым / Д. Заборин // Свободное слово. – 2004. – №1 (1). – С.6.
3. Книга пам'яті загиблих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://memorybook.org.ua/indexfile/statistic.htm>.
4. Конституція України (тлумачення від 29.05.2013, підстава v002p710-13) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III (редакція від 09.06.2013, підстава 245-18) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. “Моя популярність – это их глупость”. Интервью с “народным губернатором” Донецкой области Павлом Губаревым [Електронний ресурс] / Информационный портал “Lenta.ru”. – Режим доступа: <http://lenta.ru/articles/2014/03/05/gubarev/>.
7. Новороссия: вчера, сегодня, завтра (П. Губарев, А. Самойлов, А. Гурьянов) [Електронний ресурс] // Официальный сайт открытого творческого проекта “Красное ТВ”. – Режим доступа: <http://krasnoe.tv/node/24357>.

8. Про громадські об'єднання: закон України від 22.03.2012 №4572-VI (за станом на 05.08.2012) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

9. Про основи національної безпеки України: закон України від 19.06.2003 №964-IV (редакція від 18.05.2013, підстава 221-18) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

10. Про політичні партії в Україні: закон України від 05.04.2001 №2365-III (редакція від 12.12.2012, підстава 5461-17) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

References

1. Za chas konfliktu v Donbasi zahynuly 4356 osib – OON [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt informatsiynogo portalu ZN,UA. – Rezhym dostupu: http://dt.ua/UKRAINE/za-chas-konfliktu-v-donbasi-zagynuli-4356-osib-oon-157869_.html.

2. Zaborin D. Chernye rubashki i svastiki vo imja spaseniya russkogo naroda. Interv'yu s Pavlom Gubarevym / D. Zaborin // Svobodnoe slovo. – 2004. – №1 (1). – S.6.

3. Knyha pam'yati zahybylykh [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://memorybook.org.ua/indexfile/statistic.htm>.

4. Konstytutsiya Ukrayiny (tlumachennya vid 29.05.2013, pidstava v002p710-13) [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

5. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 05.04.2001 №2341-III (redaktsiya vid 09.06.2013, pidstava 245-18) [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. “Moja popularnost' – jeto ih glupost'”. Interv'yu s “narodnym gubernatorom” Doneckoj oblasti Pavlom Gubarevym [Elektronnyy resurs] / Informacionnyy portal “Lenta.ru”. – Rezhym dostupa: <http://lenta.ru/articles/2014/03/05/gubarev/>.

7. Novorossija: vchera, segodnja, zavtra (P. Gubarev, A. Samojlov, A. Gur'janov) [Elektronnyy resurs] // Oficial'nyj sayt otkrytoho tvorcheskogo proekta “Krasnoe TV”. – Rezhim dostupa: <http://krasnoe.tv/node/24357>.

8. Pro hromads'ki ob'jednannja: zakon Ukrayiny vid 22.03.2012 №4572-VI (za stanom na 05.08.2012) [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

9. Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny: zakon Ukrayiny vid 19.06.2003 №964-IV (redaktsiya vid 18.05.2013, pidstava 221-18) [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

10. Pro politychni partiji v Ukrayini: zakon Ukrayiny vid 05.04.2001 №2365-III (redaktsiya vid 12.12.2012, pidstava 5461-17) [Elektronnyy resurs] // Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

Vasylchuk E. O., PhD in Political Science, Associate Professor of History and Social Sciences Ukraine Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), asdp_ua@bk.ru

Political and legal aspects of the threats and challenges of Ukrainian statehood by Russian extremist groups

Analyzes the political and legal threats and challenges Ukrainian statehood by Russian extremist groups. It is noted that in order to achieve their goals pro extremists used sabotage and espionage and subversive methods to escalation of armed violence and destabilization of the socio-political situation in Ukraine. Among them takes an important place of insurgent war, the deployment of paramilitary and illegal armed groups in order to obstruct the implementation of military and counter-terrorism measures are conducted of the Armed Forces of Ukraine, law enforcement and security agencies.

Keywords: Russian extremism, special services, the Criminal Code of Ukraine, espionage, sabotage.

Vasylchuk E. O., кандидат политических наук, доцент кафедры истории Украины и общественных дисциплин, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), asdp_ua@bk.ru

Политико-правовые аспекты угроз и вызовов украинской государственности со стороны российских экстремистских объединений

Проанализированы политико-правовые угрозы и вызовы украинской государственности со стороны российских экстремистских объединений. Отмечается, что для достижения своих целей пророссийскими экстремистами используются диверсионно-подрывные и шпионские методы,

направленные на эскалацию вооруженного насилия и дестабилизацию общественно-политической ситуации в Украине. Среди них важное место занимают ведение партизанской войны, развертывание деятельности незаконных военизированных и вооруженных формирований для претягивания реализации военных и антитеррористических мероприятий, проводимых подразделениями Вооруженных Сил Украины, правоохранительных органов и органов безопасности.

Ключевые слова: российский экстремизм, специальные службы, Уголовный кодекс Украины, ишпонаж, диверсия.

* * *

УДК 328(477+100)

Войтенко Ю. М.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології, ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (Україна, Переяслав-Хмельницький), Voyt82@mail.ru

ІНСТИТУТ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Розглядаються особливості існування та функціонування інституту місцевих державних адміністрацій в політичній системі України. Метою даної статті було визначення проблем у взаємодії органів місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації, а також пошук оптимальної моделі для України. Було визначено основні моделі взаємодії держави з самоврядуванням у світовій практиці та можливості її використання в процесі децентралізації в Україні. У даній статті автором було запропоновано три власні моделі взаємодії місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування в процесі проведення децентралізації в Україні. При написанні статті були використані інституціональний метод при дослідженні особливостей функціонування місцевих державних адміністрацій; системний метод при розгляді взаємодії усіх політичних інститутів державної влади у політичній системі України та структурно-функціональний метод при розумінні головних функцій кожного з досліджуваних інститутів.

Ключові слова: адміністрація, децентралізація, самоврядування, інститут, влада, держава, уряд, президент, конституція, закон.

На сьогодні у суспільно-політичному просторі України активно обговорюється питання децентралізації. Для комплексного вирішення даного питання необхідно розглянути всю структуру взаємодії органів місцевого самоврядування з органами місцевої державної влади, котрими в Україні є місцеві державні адміністрації. Саме наявність останніх з усіма її функціями та повноваженнями, котрі існують в політико-правовому полі України, не дозволяють мати широке самоврядування місцевих громад та їх представників у місцевих радах та їх виконавчих органів. Тому необхідно визначити, які повноваження існують в місцевих державних адміністраціях, особливо ті, котрі унеможливають у повній формі здійснювати самоврядування місцевих жителів та їх представників на своїй території.

Також необхідно визначити особливості взаємодії та взаємовпливів місцевого самоврядування з органами державної влади на місцях у світовій практиці. Варто виокремити ті проблеми, котрі необхідно врахувати та вирішити при проведенні реформи децентралізації в Україні, а також спробувати запропонувати власну модель такої децентралізації.

У вітчизняній політичній та юридичній науці було ряд спроб визначення місця місцевих державних адміністрацій у політико-правовій системі України. Такі спроби були фрагментарними розвідками у цій царині такими дослідниками як: Ю. Кіцул [3], М.Комашко [4], Ю.Мельник [6], А.Онупрієнко [7], В. Тимошук [8], С. Тимченко [9] та ін. Але стосувалися ці наукові розвідки виключно природи існуючого вітчизняного інституту